

<SERMO 2>¹

<Sermo de natiuitate Domini (media nox)>

Sermo in natiuitate Domini fratris Guilli¹ de Busci (Media Nox)

Inpleti sunt dies Marie ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum.

1 *Hec dies boni nuncii est. Si enim tacuerimus et noluerimus nunciare, sceleris arguemur. Venite, et nunciemus in aula regis.* Verba ultima sunt in <IV> libro Regum. Dies natiuitatis dominice etiam prima dies. In Hester dicitur: *Ortus est sol et exaltati sunt humiles.* De isto sole dicitur in Mal<achia>: *Vobis timentibus nomen meum ortus est Sol iusticie, et sanitas in pennis eius. Hec est dies quam fecit Dominus; exultemus et letemur in ea.* Et inde dies |180vb| boni nuncii, unde in Prouerbiis dicitur: *Nuncius bonus de terra longinqua.* Nuncius iste est angelus qui uenit de longinquo, id est de celo, et portauit optimos rumores, unde in Luca: *Ecce euangelizo uobis gaudium magnum, quia natus est uobis hodie Saluator, Ihesus Christus.* Ex uerbis Hester colligitur quod sententia da<m>pnacionis tocius humani generis fuit lata, annulo regis summi sigillata, et per prophetas per uniuersum orbem promulgata, et ratio interfectionis iam assignata, quia statim cum mortuus fuit quis ad inferos descendit. Set hodie sententia dampnacionis est reuocata, ergo hec dies est boni nuncii. Si tacuerimus, scilicet nos predicatorum, sceleris arguemur. *Venite, et nunciemus in aula regis*, id est in Ecclesia. In principio igitur etc.

Inpleti sunt etc.

2 Scitis quod circa duo uersatur hodie Ecclesie officium et humani generis gaudium, scilicet circa Virginis mirabilem fecunditatem et circa prolis laudabilem dignitatem. Et hec duo tanguntur in proposito: primum tangitur cum dicit: *Inpleti sunt dies Marie ut pareret*; secundum cum dicit: *Et peperit etc.*

3 De primo tanguntur duo, scilicet pariendi tempus cum dicit: *Inpleti sunt dies*; secundo, tangitur pariendi modus cum subdit: *Marie uirginis ut pareret.*

4 Primo dico notatur pariendi tempus, quod est tempus plenitudinis, unde Apostolus: *Cum autem uenit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum.* Modus autem pariendi fuit mirabilis, quia uirgo peperit. Et quia modus pertinet ad solemnitatem hodiernam, ideo dicamus de modo.

5 Fuit autem modus pariendi mirabilis, quia fuit fecunditas cum uirginitate et uirginitas cum fecunditate, unde cantat Ecclesia: "Veni, Redemptor gentium" etc. Et alibi dicitur: "Tu que genuisti, |181ra| natura mirante, tuum sanctum Genitorem." Miratur autem natura, quia eius cursus transcenditur quadrupliciter: primo in temporis preuencione; secundo in modi inmutacione; tercio in modi innouacione; quarto in modi multiplicatione.

6 Primo dico miratur natura, quia transcenditur eius cursus in temporis preuencione, unde in euangelio: *Antequam ueniret tempus eius, peperit masculum: Maria*

¹ Transcribed by Andrew T. Sulavik from manuscript: Venezia, Biblioteca Nazionale Marciana 1897, ff. 180va-184ra. Other manuscript witness: Soissons, Bibl. Municipale 125, ff. 71ra-74va. J. B. SCHNEYER, *Repertorium*, v. 2, p. 477, n. 6 and n. 7; TH. KAEPEL, *Scriptores*, v. 2, p. 110, n. 1538.

Christum. Set numquid tempore debito peperit? Quomodo ergo tempus preuenitur? Dico quod duo faciunt tempus [preuenire]: uirginitatis amissio et seminis commissio. In ipsa enim non fuit uirginitatis amissio, unde in Luca: *Ecce uirgo concipiet et pariet*. In ipsa enim non fuit seminis commissio, quia de Spiritu sancto concepit ex mistico spiramine, non ex uirili semine, unde in Luca: *Antequam conuenirent inuenta est in utero habens; quod enim in ea natum e<s>t de Spiritu sancto*. Et dicit “in utero,” non “ex utero.” Et in Luca: *Quod enim nascetur ex te sanctum, uocabitur Filius Dei*.

7 Secundo transcenditur cursus nature in modi inmutacione, quia in melius mutatur modus pariendi. Mulieres prius consueuerunt parere in dolore, unde in Gen.: *<In dolore> paries filios tuos*. Item cum uiolenta corporis apercione, unde in Gen.: *Quare propter te diuisa est <in> maceria?* Set neutrum istorum fuit in beata Virgine, quia peperit sine dolore, unde Ysa.: *Antequam parturiret peperit*, id est sine dolore. Item peperit sine uiolenta corporis apercione, unde in Eze.: *Porta hec clausa erit et non aperietur, et uir non transiet per eam, quia Dominus Deus Israel ingressus est per eam; eritque clausa principi*, id est ipso Christo fuit clausa.

8 Tercio in partu isto transcenditur cursus nature in modi innouacione. Caro consueuit nasci ex carne, et spiritus ex spiritu, set in beata Virgine ex spiritu nata est caro, unde in Luca: *Quod enim natum est in |181rb| ea, de Spiritu sancto est*.

9 Quarto transcenditur cursus nature in prolis multiplicacione. Alie mulieres non pariunt simul plures, et si plures pariunt, ut Rebecca, pari<un>t unum post alium, set beata Virgo pariendo Christum quodammodo peperit omnes fideles. Vno partu pariuntur Capud et membra: Christus est capud nostrum et nos membra. Quis umquam audiuit talia? Et propter hoc dicitur in Ecclesiastico: *Innoua signa <et> inmuta mirabilia. Glorifica brachium tuum dextrum. Inmuta mirabilia*, id est in melius muta, scilicet quod uirgo pareret que post partum uirgo manet, unde Ps.: *Cantate Domino canticum nouum*,² *quia mirabilia fecit*. Patet modo pariendi modus.

10 Sequitur pariendi tempus cum dicit: *Inpleti sunt dies*. Beata Virgo non habuit nisi dies, quia in ipsa non fuit nox actualis peccati, nec eciam uenialis, postquam in utero fuit sanctificata, ut uult Augustinus. Set fuit nox culpe originalis, de quo Iob: *Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo! <Noctem illam> tenebrosus turbo possideat*. Ista nox fuit clarificata quando beata Virgo in utero fuit sanctificata. In ipsa non fuerunt nisi dies luminis bonis conceptionibus³ et affectionibus adinpleti. Et fuit eius una dies quando in utero est sanctificata; secunda quando, tamquam sol oriens, est nata; tertia quando ab angelo est salutata; quarta quando a Spiritu sancto est inpregnata; et hodie est quinta eius dies quando Mater Dei est effecta: *Hec est dies quam fecit Dominus; exultemus et letemur in ea*. Set heu, nos non habuimus nisi noctes! Vnde Iob: *Sicut mercenarius prestolatur finem operis sui, sic ego <habui> menses uacuos*,⁴ *et noctes laboriosas enumeraui michi*. Aliquid esset si essent laboriosi et pleni, uel uacui et non laboriosi, set sunt uacui et laboriosi. Loquitur pro tempore⁵ ante natiuitatem |182va| Christi, quia tunc erant noctes quoddammodo laboriose et uacue,⁶ quia quantumcumque sustinerent sancti semper in morte ad

² nouum] written twice

³ exceptionibus] perhaps it should be conceptionibus

⁴ uacuos] uacuas

⁵ pro tempore] corrected

⁶ laboriose et uacue] laboriosi et uacui

inferos descenderunt, Iob: *Si sustinero, infernus domus mea est*; Ysa.: *In uacuum laboraui, sine causa et uane fortitudinem meam consumpsi*. Set hodie labores nostri sunt inpleti et consummati, quia potest homo facere talem penitenciam quod in morte statim euolabit. Non debent igitur homines modo timere aggredi penitenciam. Set <non> fuit mirum si quondam timerent. Non esset mirum si homo inuite plantaret arborem, cuius fructum non perciperet nisi per duo mil<l>ia annorum. Set si fructum recipere posset in proximo autumpno, non <deberet> inuitus ipsam plantare. Set nos statim possumus percipere fructum penitencie, quia impleti sunt modo labores nostri.

11 Dicit igitur: *Inpleti sunt dies*. Dies autem natiuitatis Domini dicitur dies implecionis propter quatuor, que sunt impleta in ipsa: primo propter implecionem graciaram; secundo propter implecionem Scripturarum; tercio propter implecionem desideriorum sanctorum; quarto propter implecionem generacionum.

12 Primo dico: dicitur dies natiuitatis Domini dies implecionis propter implecionem graciaram, unde in Ecclesiastico: *Post hec Deus respexit in terram, et impleuit illam*. Peccatores ante Christi natiuitatem fuerunt extra paradysum eieci et per sentenciam condempnati. Et propter hoc dicit Psalmista: *Numquid obliuiscetur misereri Deus? Aut continebit in ira misericordias suas?* Certe non! Et propter hoc Ecclesiasticus, *post hec respexit Deus*, respectu misericordie, *super terram*, id est super sanctos, *et impleuit illam*, id est terram, que significat humanam naturam, que fuerat inanis et uacua, unde in Gen.: *Terra autem fuit inanis et uacua*; Ieremias: *Aspexi terram, et ecce uacua erat et nichili*. Set Deus <respexit super> terram, id est humanam naturam, impleuit <illam> bonis graciaram, donorum, carismatum spiritualium, et beatitudinum, quibus humana natura impleta est in Christo. Vnde in Io.: *Verbum | 182vb | caro factum est*; sequitur: *De plenitudine eius acceperunt omnes, gratiam pro gracia*. In Christo gracia <fuit> non solum sufficiencie <uel> indeficiencie, set etiam superfluencie.⁷ Vnde in Hester dicitur fons, id est Christus, unde in Ecclesiastico: *Fons sapientie Deus*⁸ *in excelsis. Ascendit de terra*, id est de beata Virgine, *irrigans uniuersam superficiem terre*, id est Ecclesie uel humane nature. Dicit “superficiem,” non “altitudinem.” Ps.: *Qui emittit fontes*, scilicet graciaram, *in conuallibus*, id est in humilibus. Et in Luc.: *Omnis uallis implebitur*,⁹ id est humilis, quia humiles implentur diuina gracia, quod figuratur x (pro iv) Regum, ubi dicitur quod uasa uacua impleuit Heliseus, id est Christus. Vas uacuum est capax. Similiter quantum quis habet de uacuitate¹⁰ humilitatis, tantum habet de capacitate caritatis, quia dicit Iacobus: *Deus superbis resistit, et humilibus dat gratiam*.

13 Secundo dies natiuitatis Domini dicitur dies implecionis propter implecionem Scripturarum, unde cantamus: “Quando natus est ineffabiliter de Virgine, tunc implete sunt Scripture, sicut pluua in uellus <descendisti>” etc. Et in Luc. dicitur: *Necesse est impleri omnia que dicta sunt [de me] in lege Moysi, et prophetis, et psalmis de me*. Videte quomodo implete sunt Scripture. Christus in diuinitate similis est et equalis Patri, immo est ipsa similitudo. Vnde si auderem dicere, dicerem quod ipse est occasio ruine angelice et humane. Dico occasio non data set accepta. Primus

⁷ superfluencie] superflutencie written, and ti expunged

⁸ Deus] the Vulgate reads uerbum Dei

⁹ implebitur] I have written with the Vlg., exaltabitur

¹⁰ uacuitate] uacuuitate written, and the second u expunged

angelus ex similitudine Dei accepit occasionem superbiendi, unde in Ysa.: *Ascendam in celum, et ponam sedem meam ad astra celi, et similis ero Altissimo?* Et primus homo appetendo Dei similitudinem cecidit; dixit serpens: *Eritis sicut dii*. Set Christus noluit amplius esse occasio ruine, set causa reparacionis humane. Immo quod ab eterno predestinauit et in |183ra| sacra Scriptura promisit, hodie adimpleuit, et hoc in mansuetudine. Vnde eternum Dei propositum, figure patriarcharum, scripture prophetarum, et desideria sanctorum hodie impleta¹¹ sunt, quando Christus natus est pauper, ut nos saluaret, unde in Luce: *Annuncio uobis gaudium magnum, quia natus est uobis Saluator. Et hoc uobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum*, hoc est signum cui contradicatur. Set non est curandum de talibus contradicatoribus, quia non contradicatur nisi ab amatoribus mundi et sapientibus mundi. Et hec sapiencia hodie est [in] infatuata, unde Apostolus: *<Nonne> stultam fecit Deus sapienciam huius mundi?* Stultum enim uidetur predicare Regem omnium esse paruulum natum, unde dicitur: *Placuit <Deo> per stulticiam predicatoris saluum facere credentem*. In Exodo dicitur: *Cum fuisset Moyses tribus mensibus absconditus, et cum non posset eum mater amplius celare, accepit fiscellam <s>cirpeam, et posuit eum in ea, liniuit eam bitumine, et exposuit <eum in> carecto fluminis; inuenit eum filia Pharaonis*. Moyses interpretatur assumptus ex aquis, et significat Christum qui acceptus est ex aquis tribulacionis, Ps.: *Misit de summo, et assumpsit me de aquis multis*, scilicet tribulacionis. *Fuit absconditus tribus mensibus*, id est tribus temporibus, scilicet patriarcharum, iudicum et prophetarum, in quibus Deus distulit Incarnacionem Filii; *et cum non posset eum amplius celare, propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, sumpsit fiscellam <s>cirpeam*: humanam naturam, *liniuit bitumine*, id est caritate, *<et> exposuit <eum in> carecto fluminis*, id est mundi tribulacionibus; *inuenit eum filia Pharaonis*: beata Maria, que fuit de semine regio. *Inueni, inquit, quem diligit anima mea*. Sequitur: *Accipe et nutri eum, et ego reddam tibi mer |183rb|cedem*, id est regnum celorum. Set que sunt iste puelle que puerum nutriunt? Inter alias precipua est mansuetudo, que ipsum lactat. Lac est sanguis conuersus in dulcedinem. Set mansuetudo omnem amaritudinem conuertit in dulcedinem. Fere nutriunt fetum suum sanguine. Inuidiautem sunt fere, qui retinent rancorem in corde.

14 Tercio dicitur <dies> natiuitatis <Domini> dies implecionis propter implecionem desideriorum sanctorum patrum. Si uideritis sacram Scripturam, possetis uidere quantum desiderium habuerunt sancti de aduentu Christi, unde in Luca: *Beati oculi qui uiderunt ea que uos uidetis*; et in Ysaia dicitur: *Anima mea desiderauit te de nocte, set ex precordiis¹² meis in mane euigilaui ad te*; et alibi Ysa.: *Emitte agnum, Domine, dominatorem terre*; Ps.: *Emitte manum tuam de alto, et eripe me; libera me de manu filiorum alienorum*, id est demonum. *Emitte de alto*, id est qui es in sinu Patris secundum diuinitatem, *<et> ueni<s> in sinum Virginis secundum humanitatem*. Omnia desideria sanctorum impleta sunt in die isto, et propterea in die isto quilibet tenetur ad graciaram acciones, Ps.: *Benedic, anima mea, Domino, et noli obliuisci omnes eius retribuciones [eius]; qui propitiatur etc. Qui redemit de interitu uitam tuam, qui coronat te in misericordia; qui replet in bonis desiderium tuum*. Sequitur: *Impleat Dominus omnes petitiones tuas; nunc cognoui etc.* Et in Aggeo dicitur: *Adhuc unum modicum, et mouebit*

¹¹ impleta] impleti

¹² precordiis] I have written with the Vlg., peccatoribus

celum et terram; sequitur: et uenient desideria collium eternorum. Mouebit celum diuinitatis, non situ set effectum, et terram humanitatis. Celum e<s>t inclinatum et terra exaltata. Istam inclinacionem celi petebat Psalmista: Domine, inquit, inclina celos tuos, et descende. Et terra, que fuerat prius uilificata, hodie est exaltata, Ps.: *Erit firmamentum* etc. Hodie celi sunt inclinati, et cras legitur quod sunt aperti. Ergo non |183va| restat nisi iu<n>ctis pedibus intrare in celum.

15 Quarto dicitur dies natiuitatis <Domini> dies implecionis propter implecionem generacionum. Quatuor fuerunt generaciones hominum, id est productiones: prima sine uiro et muliere, ex limo terre, sicut generacio Ade; secunda ex uiro sine muliere, que est generacio Eue ex costa Ade; tertia ex uiro et muliere, ut nostra generacio communiter. Oportuit igitur quod esset quarta generacio ex muliere sine uiro, et hec fuit generacio Christi in die isto, et ideo dicitur dies implecionis, unde in Ecclesiastico: *Ego mater pulcre dilectionis, et timoris, et agnitionis, et sancte spei.* Innuit quomodo ista generacio est incorrupta: quia sicut dilectio, cognicio, spes et timor procedunt ex anima sine corrupcione, sic beata Virgo filium suum genuit sine corrupcione. Sequitur: *Transite ad me, omnes qui concupiscitis me, et a generacionibus meis adimplemini.*¹³ Dicit *a generacionibus meis adimplemini*,¹⁴ quia beata Virgo generando Christum quodammodo genuit omnes fideles. De ista generatione dicitur in Gen.: *Quarta generacione reuertentur in terram suam.* De qua terra dicit Psalmista: *Credo uidere bona Domini in terra uiuentium,* ad quam nos perducatur etc.

COLLATIO¹⁵

Impleti sunt dies Marie etc.

16 Dictum fuit hodie quod circa duo uersatur totum Ecclesie officium et nostrum gaudium, scilicet circa laudabilem prolis dignitatem et circa mirabilem Virginis fecunditatem. De mirabili Virginis fecunditate dictum fuit quomodo notatur in ipsa tempus pariendi, et etiam modus, et quomodo in modo pariendi transcenditur cursus nature. Et hoc tangitur cum dicit: *Impleti sunt dies* etc. Et circa hoc dictum fuit quod dies natiuitatis Domini dicitur dies implecionis propter quatuor rationes, que tacte sunt in mane.

17 Nunc uero restat de secundo dicere, scilicet de |183vb| prolis laudabili dignitate, quod tangitur cum dicit: *Et peperit* etc. Vere fuit laudabilis dignitas prolis, qui<a> peperit Filium, et suum, <et> primogenitum. Fuit autem Filius Patris in eterna natiuitate, filius matris in temporali, primogenitus utriusque.

18 Circa hoc secundum duo possumus uidere, quorum primum pertinet ad prolis laudabilem dignitatem, secundum¹⁶ pertinet ad nostram edificacionem.

19 Primo dico: notatur prolis <laudabilis> dignitas quia peperit¹⁷ primogenitum, quod est magne dignitatis. Christus enim multis modis fuit primogenitus: fuit primogenitus in eterna Patris generacione; secundo in temporali matris generacione; tercio in omnium sanctorum anticipata sanctitatis adeptione;

¹³ adimplemini] adimpletum

¹⁴ adimplemini] adimpletum

¹⁵ 184ra-185ra

¹⁶ secundum] secundo

¹⁷ peperit] quia added after and expunged

quarto in supereffluenti graciaram plenitudine; quinto dicitur primogenitus mortuorum resurrectionis acceleratione.

20 Primo dico: fuit Christus primogenitus in eterna Patris generatione, de qua in Ecclesiastico: *Ego, Sapientia, ex ore Altissimi prodi<u>i primogenita ante omnem creatura[ru]m*; et Apostolus: *Christum Dominum Dei uirtutem, et Dei sapientiam*. Dicit ex ore Altissimi – ecce auctoritas respectu Filii, respectu Spiritus Sancti, et respectu omnium creaturarum; de quo in Luca: *Transeamus usque in Betlehem, et uideamus uerbum, quod factum est*. Set si est uerbum, quomodo est factum? Si est dictum, non est¹⁸ factum. Dico quod fuit ex ore Patris eternaliter eructatum et fuit caro factum in sinu matris temporali generatione. Vnde dicit *transeamus in Bethleem* etc. Bethleem interpretatur domus panis. Debemus transire ad illud Verbum, quod est caro factum, ipsum contemplando affectu et desiderio, et operando effectum.

21 Secundo dicitur Christus primogenitus in temporali matris generatione, Ps.: *Ego primogenitum ponam illum, excelsum pre regibus terre*. Ista fuit excellentissima prerogatiua beate |184ra| Virginis, quod eundem filium habuit cum Deo Patre, et ex hoc coniuncta est Patri in Filio, et coniuncta Filio per Spiritum sanctum, quia ex Spiritu sancto concepit. Vnde Ps.: *Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei!* Ciuitas e<s>t unitas ciuium. De hac ciuitate dicit Psalmista: *Homo <et homo> natus est in ea; et ipse fundauit eam Altissimus*. Necesse est hic respondere et dicere quod Christus duplicem habuit naturam, scilicet diuinam et humanam. Et propter hoc dicitur in Ecclesiastico in persona beate Virginis: *Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo*.

22 Tercio dicitur Christus primogenitus in omnium sanctorum anticipata sanctitatis adeptione, quia in instanti conceptionis fuit sanctus, Ps.: *Super ipsum autem effloreat sanctificatio mea*. *Suscitabo Dauid germen iustum*, id est Christum, qui in germine est iustus, unde dictum est Abrahe: *In semine tuo benedicentur omnes*. De ista benedictione dicitur in Deut.: *Benedictio illius qui apparuit in rubo ueniat super caput Ioseph, quasi primogeniti tauri <pulchritudo>, et super uerticem nazaraei*. Ioseph, qui saluauit Egiptum, significat Christum, qui est saluator mundi.

23 Quarto dicitur Christus primogenitus in supereffluenti graciaram plenitudine. Habuit enim gratiam non solum indeficientem uel sufficientem, set supereffluentem, unde in Io.: *Verbum caro factum est*. Sequitur: *De plenitudine eius accepimus omnes, gratiam pro gracia*. Ad istam plenitudinem recipiendam debemus nos omnes disponere. Set timendum est de multis, ne possit eis dici quod dicitur in Exodo: *Ruben primogenitus meus*. Ruben interpretatur filius uisionis, et significat clericos qui uident Deum in Scripturis, qui sunt primogeniti dignitate, *fortitudo mea* in Apostolis, *principium doloris mei* in martiribus; *prior in imperio, et maior in donis*. Quomodo obscuratus es? Sequitur: *Effusus es |184rb| uelud aqua, non crescas: quia ascendisti cubile patris tui, et maculasti stratum eius*, scilicet per omnimodam dissolutionem. Quando aqua effunditur, nichil remanet. Similiter in multis clericis nichil remanet, nec opus bonum, nec odor bone opinionis et fame. Nulli enim ita maculant stratum Ecclesie sicut mali clerici. Et hoc est quod dicit Ysaïas: *Dabo pueros principes tuos, et effeminatidominabuntur eis*.

24 Quinto fuit Christus primogenitus mortuorum in resurrectionis

¹⁸ est] in

acceleracione, unde in Apoc.: *Gracia et pax a Christo Ihesu, quia ipse est primicie dormiencium*. Patet modo de prolis laudabili dignitate.

25 Sequitur uidere de illis que pertinent ad nostram edificacionem, quod notatur cum dicit: *Et peperit* etc. Et notatur quod non solum concepit, set cum hoc peperit, et peperit filium, et suum, et primogenitum, et Ihesum.

26 Primo dico: concepit et peperit, quod est contra multos qui concipiunt bonum propositum set non pariunt, immo bonum conceptum suffocant, unde Ysa.: *Dies tribulacionis, et angustie correccionis, et blasphemie <dies hec>, quia uenerunt filii ad partum, et non est eis uirtus pariendi*. Talis forte est homicida boni propositi, Iob: *Conteratur uelud lignum infructuosum. Paut sterilem*, id est intellectiuam, student multum, et uidue, id est affectiue, *malefecit*, quia non est intentus deuocioni nec oracioni; dicit: "Non habeo tempus confitendi." Dicit *conteratur*, scilicet in anima et corpore.

27 Sunt alii qui concipiunt et pariunt, set ex partu moriuntur. Similes sunt Racheli parturiendo Beniamin, de qua dicitur in Gen.: *Cum parturiret, ob difficultatem partus cepit periclitari*. De talibus qui in morte penitent, dicit Augustinus: "Non dico tales dampnari, set si uis de dubio liberari, age penitenciam dum sanus es."

28 Quidam pariunt, set <opus> malum, unde Iacobus: |184va| *Concupiscencia cum conceperit, parit peccatum*; Ysa.: *Concipietis ardorem et parietis stipulam*, id est culpam; Ps.: *Concepit dolorem, et peperit <iniquitatem>* etc. *Lacum aperuit et effodit eum; et incidit in foueam quam fecit*. Primo concipit homo peccatum; secundo parit ipsum in perpetracione; tercio aperit lacum in mali exempli ostensione; quarto fodit foueam in peccati consuetudine; quinto incidit in foueam in eterna dampnacione. Sunt alii qui pariunt opus bonum, set non masculinum, immo femininum. Opus bonum et masculinum est se adnichilare, religionem intrare, omnia propter Deum dimittere. Et hoc est opus bonum et magnum. Set femina parit opus paruum, unde consilium Pharaonis fuit quod masculi de filiis Israel interficerentur et femine reseruarentur, unde Ysa.: *Sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens*, scilicet quod masculi interficerentur et femine reseruarentur. Quomodo potest homo dare alii consilium bonum, qui nescit eius conscienciam? Propter hoc dicitur in Gen.: *In consilio eorum non ueniat anima mea*. Qui uellet continere et peteret consilium a meretrice non bene peteret consilium. Similiter qui uult dimittere diuicias, non debet petere consilium ab illo qui sitit habere diuicias.

29 Sunt alii qui pariunt filium set non suum, ut illi qui opus bonum faciunt propter laudem mundi uel fauorem hominum, Ps.: *Immolauerunt filios suos et filias demoniis*, et non Deo; Ysa.: *Conceperunt laborem et pepererunt iniquitatem*. *Oua aspidum ruperunt*; sequitur: *Telas aranee texuerunt*. Iniquitas est inequalitas. Magna autem inequalitas est quod homo faciat bonum propter gloriam temporalem pro quo posset mereri eternam gloriam, et ideo dicit *pepererunt iniquitatem*. Dicit *telas aranee texuerunt*. Aranea multum laborat in faciendo telam. Set quis est eius finis? |184vb| Certe ut capiat muscam. Similiter multi clerici laborant multum et diu student, ut habeant prebendam. Similes sunt filio Iude, de quo dicitur in Genesi de quodam <peccato>, quod *sciens non sibi nasci filios, fundebat semen in terra, quem percussit Dominus, eo quod detestabilem¹⁹ faceret*. Semen sunt bona opera que homo in terra fundit, quando ipsa facit propter gloriam mundi.

30 Sunt alii qui pariunt filium suum, set non primogenitum, immo primogenita sua, id est fortitudinem suam dant diabolo. Contra quos dicit Psalmista: *Fortitudinem meam ad te custodiam*. Tales similes sunt Sare, que sterilis fuit in iuuentute, set in senectute peperit. Set iste partus fuit miraculosus, quod <erant ambo> senes, et prouecte etatis, et qui iam desierant facere <Sare> muliebria, generarent. Hoc fuit miraculosum, et propter hoc Nichodemus, ammirans istum partum, dicit: *Quomodo potest homo*²⁰ *nasci, cum sit senex?* Pariunt igitur aliqui filium suum, set non primogenitum, unde in Exodo: *Percussit Dominus omne primogenitum Egipti, a primogenito Pharonis usque ad primogenitum captiui; et non erat domus in Egipto in qua non iacebat mortuus*.

31 Sunt alii qui pariunt filium suum primogenitum, set non Ihesum, quia in bono non perseuerant. Tales similes sunt Lie, de qua dicitur in Gen.: *Concepit et peperit filium uocauitque nomen eius Iudam*.²¹ Sequitur: *Cessauitque parere*. Similiter quidam in faciendo penitencia<m> cessant. Similes sunt Ioseph, filio Dauid, qui, cum uideret Mariam grauidam, uoluit eam dimittere. Maria interpretatur amarum mare, et significat illos qui sunt in amaritudine penitencie de malis commissis et bonis omissis. Vnde Propheta dicit talibus: *Luctum unigeniti fac tibi planctum magnum*. Ieremias: *Scito et uide, quam malum et amarum sit tibi dereliquisse Dominum Deum | 185ra | tuum*. Set tales, qui timent de asperitate penitencie et uolunt ipsam dimittere, debent facere iuxta consilium angeli, qui dixit: *Ioseph filii Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est de Spiritu sancto est; hic enim uenit saluum facere quod perierat*. Dauid peccator erat, et reduxit ipsum ad memoriam, quia ipse per penitenciam ueniam impetrauit. Dicit: *noli timere accip<er>e Mariam coniugem tuam*, id est facere penitenciam uel intrare religionem; *quod enim natum est in ea de Spiritu sancto est: quod homo bonum faciat, hoc est ex Spiritu sancto; hic enim uenit saluum facere quod perierat*. Similiter quod homo amisit per peccatum potest recuperare per penitenciam. Quod nobis prestare dignetur etc.

¹⁹ detestabilem] testabilem written, and de added above the line

²⁰ homo] added above the line

²¹ Iudam] I have written with the Vlg., madian